

Брехня (скорочено)

Володимир Винниченко

Основні дійові особи:

Наталія Павлівна (Тася) — молода гарна жінка, дружина Андрія Карповича;

Андрій Карпович (Адя) — чоловік Наталії Павлівни, інженер років сорока. Дуже непривабливий, худий, згорблений, але добрий чоловік;

Іван Стратонович — помічник Андрія Карповича. Молодий чоловік років тридцяти, смуглявий, присадкуватий і хмурий;

Антін Михайлович (Тось) — молодий гарний студент, коханець Наталії Петрівни;

Карпо Федорович — бідний селянин, батько Андрія Карповича, Досі і Сані;

Федося Карпівна (Дося) і Саня — сестри Андрія Карповича;

Пульхера — прислуга.

Дія п'єси відбувається в домі інженера і його дружини.

Дія перша

Сім'я інженера Андрія Карповича і Наталії Павлівни живе скромно. Поки хворий і слабкий чоловік займається винаходом мотора, його дружина годує см'ю даючи приватні уроки. Проте її робота не дає значних заробітків: сім'я постійно в боргах, подружжя затримує виплату за квартиру. Стара служниця Пульхера повертається з магазину з пустими руками: лавочник відмовляється більше надавати товари в борг. Наталія Павлівна лише сміється у відповідь на слова служниці і відповідає, що заплатить борг, коли отримає гроші за урок. Наталія Павлівна завжди весела і жартівлива, вона не ставить серйозно до проблем їх сім'ї, чим дивує стару служницю.

Наталія Павлівна має коханця — молодого студента і поета Антіна Михайловича, якого називає Тосем. Жінка розуміє, що це нечесно, але ці стосунки — єдиний просвіток у її житті. Наталія та Тось брешуть, що він її кузен, щоб пояснити його часті візити. Тепер Тось прийшов до неї і заявляє, що йому набридла брехня і жінка має зробити вибір між ним і чоловіком. Наталія Павлівна відповідає, як і завжди, що не може покинути хворого чоловіка: їй шкода його, його батька і двох сестер. Особливо зараз, коли Андрій Карпович, який має великі математичні здібності, стоїть на порозі великого відкриття, покинути усіх їх було б дуже жорстоко. Андрій тоді не зможе продовжувати працювати, а його родичі зовсім не матимуть ніякої надії на краще майбутнє і остаточно стануть ганчірками під ногами людей. Тось стоїть на своєму і говорить про те, що йому набридла брехня і необхідність ховатися. Проте Наталія Павлівна переконує його, що якби вони жили разом, їхня пристрасть скоро погасла б і перетворилась на рутину, а саме цей вогонь дає Антіну натхнення писати його вірші. Антін знехотя погоджується, але зазначає, що так не може тривати вічно. Наталія Павлівна таки вмовляє Тосю лишитись на обід.

Заходять Іван Стратонович і Дося. Іван і Антін вступають в коротку словесну перепалку, чоловіки відчувають одне до одного лише антипатію, адже обидва закохані

в Наталію. Невдовзі приходять Андрій Карпович з батьком і Санею. Іван Старонович має підозри щодо неї і Тосі. Сама ж Наталія намагається обдурити Саню, ніби вона подобається Івану, щоб зробити їй щось приємне. Життєве кредо Наталії Павлівни: вселяти всім надію на щастя, на радість буття, надихати навіть ціною самопожертви і брехні: "О, людям... зовсім не треба правди чи брехні.., їм треба щастя.., спокою. Коли брехня може це дати - слава брехні!"

Усі сідають обідати. Андрій Карпович ні про що не підозрює і щиро радіє оточений родичами і друзями. Карпо Федорович, як і завжди, почуває себе ніяково і хоче піти їсти в кухню: він "мужик", простий селянин і незручно почувається серед інтелігенції, хоча це його сім'я. Атмосфера трохи напружена, але Наталія Павлівна намагається сміхом і вмовляннями згладжувати гострі кути і мирити сварки ще до їх початку. Вона дуже ласкаво і турботливо розмовляє з Карпом Федоровичем, подає йому воду, порається, щоб у нього був свіжіший хліб. Раптом Карпо закриває лице рукавом починає плакати. Затурканий життям, він не звик до такого ставлення. Його заспокоюють. Тоді Тося різко встає і, кажучи, що у нього є якась термінова справа, йде.

Дія друга

В дім входить Іван Стратонович. Не знайшовши господарів вдома, він іде на балкон і стоїть там в понурій задумі. В кімнату входять Наталія Павлівна і Тося. Тося знову каже, що хоче кинути Наталію і вже поросить повернути його листи, але їй знову вдається вмовити його не кидати її. Помирившись, коханці домовляються зустрітись ввечері наступного дня, Наталія Павлівна виходить в сні, щоб провести Антіна.

В цей час Іван Стратонович, що підслухав усю сцену, прокрадається в кімнату Наталі Петрівни і забирає Тосині любовні листи. Коли Наталія повертається з сней, Іван Стратонович повідомляє їй, що усе чув і збирається показати листи Андрію і викрити йому її зраду. Іван ще кидає їй звинувачення в нечесності, і каже, що йому огидно, що він кохав її останній рік і заздрив Андрію, але тепер бачить, що там не було чому заздрити. Крім того, він говорить, що не дасть Андрію закінчити свій мотор, а отже жінці нема чого сподіватись отримати якісь гроші. Наталія ж говорить йому, що дано закохана в нього, але ніколи не відкривала йому своїх почуттів, бо він завжди був такий хмурий і непривітний. Іван не вірить їй після того, що чув раніше. Наталія говорить, що не любить Тосю насправді, що він для неї лише "молоденький чоловік", а з чоловіком вона лише через жалість і гроші, які він заробить за свій винахід. Вона каже, що хоче любити і душу... і для неї це він, Іван. Вона обіцяє, що кине Тосю, але одразу каже, що не може покинути Андрія.

Іван на вірить їй і говорить, що вона повинна довести своє кохання смертю. Він вимагає, щоб вона прийшла до нього ввечері, а наступного дня вона повинна буде випити ціаністий калій і таким чином вбити себе, інакше Іван розповість усе Андрію Карповичу. Наталія Павлівна відповідає, що не віддасться йому під примусом, хоча і любить його. Іван Стратонович обіцяє, що якщо вона вб'є себе, то він повірить у її любов, буде жаліти її чоловіка, а Наталію Павлівну матиме в своєму серці як святиню.

Приходить Саня, і Іван іде в майстерню до Андрія. Наталія Павлівна бліда і

засмучена. Саня обіймає її і каже, що вважає Наталію Павлівну святою і найкращою на світі за те, що вона так любить Карпа Федоровича.

Наталія запитує Андрія, як би він відреагував, якби дізнався, що вона зраджує йому. Чоловік відповідає, що це морально знищило б його, що краще було б, щоб вона померла.

Приходить Іван і, залишившись з нею наодинці, віддає їй вексель і листи. Наталія кидається йому на ший з поцілунком. Але він досі не вірить їй. Тоді вона обіцяє, що доведе йому свої почуття на протязі двох-трьох тижнів, а до того він повинен мовчати, чекати і нічого не ставити під питання. Жінка хоче дочекатись, коли Андрій закінчить свій мотор, щоб забезпечити благополуччя усієї сім'ї.

Дія третя

Андрію приходить лист, де йому пропонують підписати контракт на продаж мотора. Уся сім'я щаслива адже це означає кінець їх фінансових негараздів. Для Наталії Павлівни ж це означає лише, що її кінець вже близько. Жінка вирішує вбити себе, щоб її чоловік не страждав, дізнавшись про зраду, а двоє коханих чоловіків, Тось та Іван, могли переконатись у її коханні і залишити про неї лише позитивні спогади. Наталія Павлівна скликає усіх святкувати, Пульхеру посилають за шампанським, лише Досі немає – вона пішла на пошту. Наталія Петрівна говорить з Тосем, присягається, що кохає його, каже, що тепер покине чоловіка, але примушує його пообіцяти, що він нікому не скаже про їх роман. Потім шепоче на вухо Івану, що доказ її кохання вже близько.

Зіславшись на головний біль від сп'яніння, Наталія Петрівна приймає вишневі краплі нібито від головного болю, але насправді це ціаністий калій. Жінка свідомо робить усе так, щоб це виглядало нещасним випадком і помирає, зробивши усе, щоб забезпечити щастя інших.

Завіса.